

Konsekvenser av alkoholbruk for arbeidslivet

**Inger Synnøve Moan
Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS)**

Forbundet Mot Rusgift, 13. oktober 2010

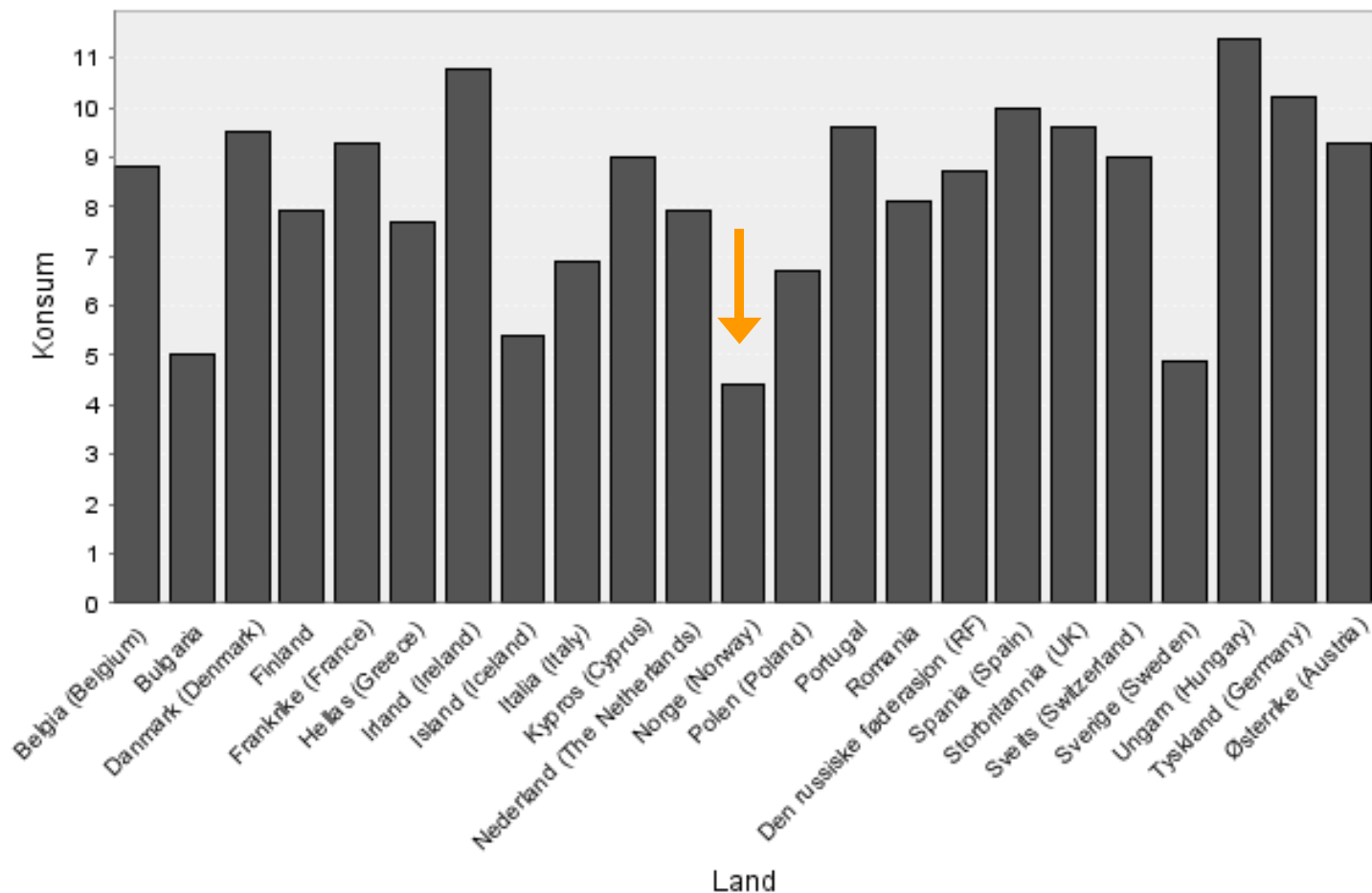
Alkoholkonsum i Norge

- Alkohol 2. viktigste årsak til sykkelighet og 9.viktigste årsak til død i høyinntektsland (WHO, 2009)
- 90-95% av befolkningen i Norge drikker alkohol
- Innbyggere over 15 år drikker i gjennomsnitt ca 8 liter ren alkohol per år

Alkoholkonsum i Norge

- Tidelen som drikker mest, drikker halvparten av alt, i snitt > 40 liter ren alkohol per år
- 60.000 – 300.000 'høykonsumenter'
- Både totalt inntak og drikkemønster har betydning for skaderisiko

Omsetning av liter ren alkohol i Norge og i andre europeiske land i 2003

Kilde: Sirius RusStat (<http://statistikk.sirus.no/sirus/>)

Alkoholmengde per drikkesituasjon

- Helgene står for ca 70% av drikkesituasjonene i Norge (Horverak & Bye, 2007)

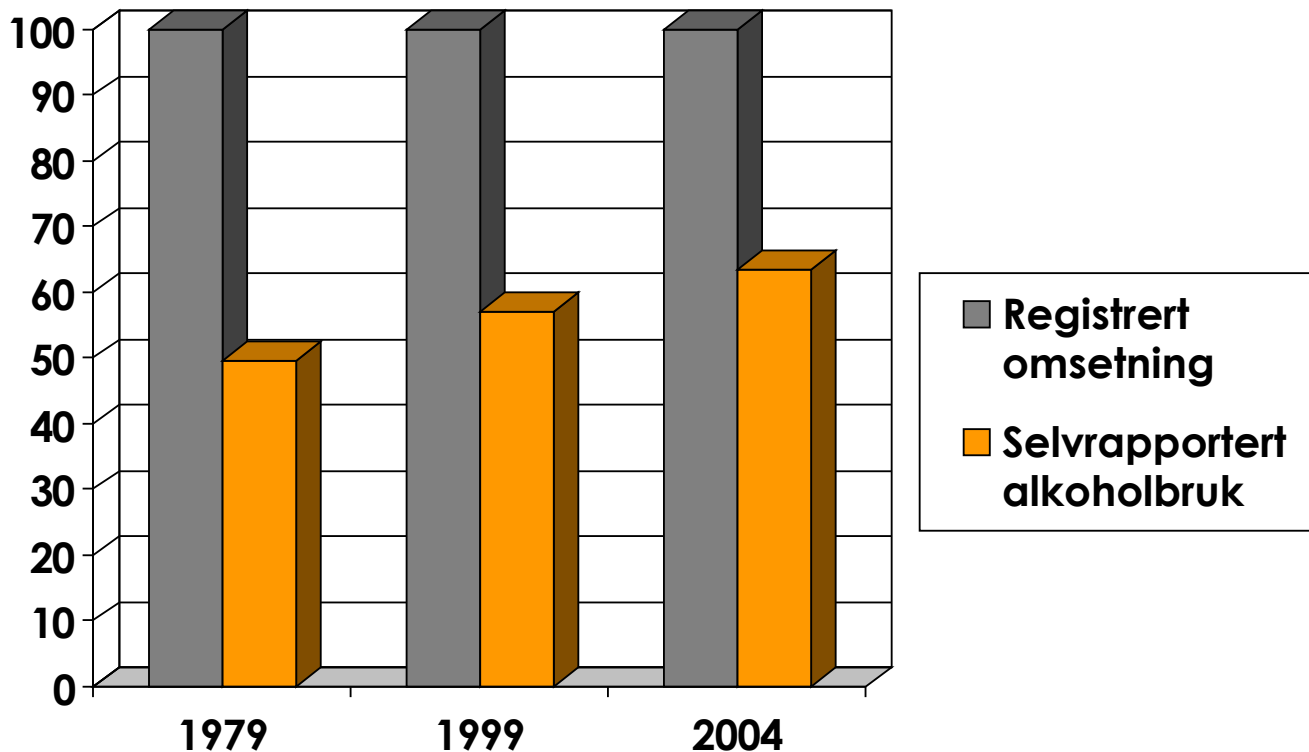
Hibell m fl. (2003):

Land	Drikke-situasjoner (D)	Berusesels-situasjoner (B)	Brøk B/D	Slåsskamper etter alkoholinntak (%)
Finland	11,3	8,1	0,7	12,1
Norge	11,0	6,0	0,5	9,4
Sverige	10,0	5,9	0,6	11,8
Nederland	23,8	3,6	0,1	3,6
Frankrike	10,8	1,4	0,1	3,0
Hellas	15,7	1,4	0,1	1,2

Merk: Tabellen viser tall fra siste 12 mnd

Registrert vs. selvrapportert alkoholbruk

- Horverak & Bye (2007):

- ➔ Antakelig mer underrapportering mht. arbeidsrelatert alkoholbruk, og konsekvenser av alkoholbruk for arbeidslivet

Bruk av alkohol og andre rusmidler blant arbeidstakere

Politiet: - Helsearbeideren var beruset på jobb

Av [Erlend Haukeland](#) og [Ingunn Andersen](#) 27.01.2009 kl. 17:27 KIM VG NETT

BERGEN/OSLO (VG Nett) Politiet mener den kvinnelige helsearbeideren som er siktet for å ha forsøkt å ta livet av en pasient, var svært beruset på jobb den kvelden drapsforsøket skal ha skjedd.

SYKEHJEMMET: En kvinnelig ansatt ved Os sykehjem er siktet for drapsforsøk på en døende pasient i romjulen. Foto: Erlend Haukeland

Kvinnen er siktet for drapsforsøk på en døende pasient.

Del

KJØP OG SALG

- ▶ Eiendom
- ▶ Motor
- ▶ Båt
- ▶ Bestill annonse
- ▶ Stilling
- ▶ Smått og stort
- ▶ Kart

SKATTELISTEN 2006

Eksempel: Ola Nordmann Oslo

Søk

KOMMUNER:

[Askøy](#) [Austevoll](#) [Austrheim](#) [Bergen](#) [Fjell](#)
[Fusa](#) [Lindås](#) [Meland](#) [Os \(hordaland\)](#)
[Osterøy](#) [Radøy](#) [Sund](#) [Vaksdal](#) [Voss](#)
[Øygarden](#)

Sjekk BA-stripen

Nye tegneserier på BA.no hver dag.

▶ Les mer

Polititopp møte full på jobb

Da politioverbetjenten fra bergensområdet møtte opp full på arbeidsplassen, slo kollegene alarm. Nå er han suspendert fra jobben og selv under etterforskning.

Av Ole Sundvor Publisert 23.12.2005 - 07:01 Oppdatert 24.12.2005 - 09:56

Den garvede politimannen i 50-årene er kjent i lokalmiljøet og har en høyt betrodd stilling og publikumsrettet jobb. Nå er han siktet for promillekjøring og grov uforstand i tjenesten.

Tirsdag 25. oktober møtte politimannen opp i sivile klær på jobb, åpenbart beruset; ganglaget var ustøtt og det dunstet alkohol lang vei. Kolleger tok umiddelbart affære, og mannen måtte til lege for blodprøvetaking.

VILLE SNAKKE

Etter det BA kjenner til, har overbetjenten erkjent at han kjørte bil til arbeidsplassen, men sier at han først begynte å drikke etter at han hadde parkert bilen.

– Han erkjenner ingen skyld. Min klient mener han ikke var i jobb på det aktuelle tidspunktet. Han har slitt med personlige problemer og har i det siste jobbet i halv stilling. Han skulle senere på dagen til lege og ønsket å snakke med noen kolleger om sine problemer, sier forsvareren, advokat Erik Mjell til BA.

Ansettelsesrådet i Hordaland politidistrikt er av en annen mening. Ifølge rådet skjedde opptrinnet i overbetjentens tjenestetid mellom klokken 1100 og kl 1445. To ganger i vinter har rådet behandlet saken. Begge ganger har de avvist politimannens innvendinger.

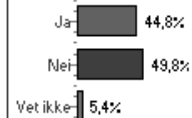
Spesialenheten for politisaker i Hordaland, tidligere Sefo, etterforsker saken.

– Vi har fått oversendt saken og har iverksatt etterforskning. Saken vil bli behandlet på vanlig måte, sier leder, advokat Einar Drægebo til BA. Han ønsker ikke å kommentere saken ytterligere.

- vl.no forsida
- dagens andakt
- nyheter »
- samfunn
- verden »
- kristenliv »
- kommentar
- diskutér
- blogg »
- kultur
- nye bøker
- nye filmer
- ny musikk
- sport
- multimedia
- bildeserier
- nettgjest
- tro.etikk.eksistens
- min tro
- tekstverkstedet
- hugin & munin

stem

Bør Bryn menighet få den presten de ønsker?

stemmer: 965

Tar seg et glass vin på kirkemøte

Kirkemøtet har anbefalt at all representasjon i regi av kirkelige organer er alkoholfri. For svart – hvitt, mener Harald Gundersen i Kirkerådet.

Astrid Dalenag Nornheim, Kirkemøtedelegaten fra Oslo mener at vedtaket heller burde oppfordre til at bruk av alkohol må foregå på en respektfull og ansvarsfull måte.

– Ikke synlig beruset
 – Voksne mennesker på reise tar seg gjerne et glass vin til middagen. Jeg har respekt for dem som inntar et avholdsstandpunkt, men forestillingen om at alkohol er et stort onde i seg selv, har ikke grunn i virkeligheten i dag.
 – *Hva mener du med en «respektfull og ansvarsfull måte» – at folk ikke skal drikke seg dritings når de representerer Den norske kirke?*

– De må ikke bli synlig beruset når de er representanter fra Den norske kirke. Vi kan ha det gøy, men ikke trå over grenser slik at det blir pinlig.

En av fire

En undersøkelse av alkoholvaner blant ansatte og frivillige i Den norske kirke, viser at 25 prosent har brukt alkohol i organisasjonsammenheng

Kirkerådmedlem Harald Gundersen synes det er greit å ta seg et glass vin på kvelden på kirkemøtet, eller en øl etter det offisielle programmet er ferdig på økumeniske samlinger. Men det skal foregå på en respektfull måte, mener han. (Foto: Halvor Stensrud)

Større bilde »

Undersøkelse:

- En undersøkelse fra Alkokutt og forskningsstiftelsen IRIS kartlegger alkoholvaner hos ansatte og frivillige medarbeidere blant annet i Den norske kirke.
- Undersøkelsen ble gjennomført i 2004 og 2005 med en svarprosent på 88 prosent.
- Spørsmålene dreide seg om alkoholvaner, kjennskap til alkoholfrie soner og alkoholpolitikk i kirken.
- De i Den norske kirke som svarte på undersøkelsen er hovedsaklig bosatt i Midt-Norge (64 prosent) og Østlandet (32 prosent).
- Over 60 prosent av de som svarte fra

kundesenter »
 bestill annonse »
 bli abonnent »

det skjer

Januar 2008 »

	T	O	T	F	L	S
3	1	2	3	4	5	6
7		9	10	11	12	13
14	5	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31	1	2	3

registrer arrangement »
 registrer gudstjeneste »
 gudstjenestelisten »
 avansert søk »

annonse »

TIPS sms 2400
OSS tlf 24 00 00 00

PÅ DIN SIDE

- Bil/trafikk
- Data/teknologi
- Helse
- Sex og samliv
- Reise
- Reisetips.no
- Billige reiser
- Økonomi

• Arkiv

◀ FORSIDEN

+ NYHETER

WEB-TV

+ SPORT.no

+ FOTBALL

+ KULTUR

KJENDIS.no

+ PÅ DIN SIDE

+ KUNNSKAP

+ MAGASINET

+ WEBLOGG

DEBATT

BLOGGING.no

Spill

Bil/trafikk

Helse/samliv

Litteratur

Musikk

Oddstips

Travtips

Reise

Vin

🔗 Blink

♥ HEI!

📄 Weblogg

📄 Spillblogg

📄 Diktammeret

Jobb + alkohol = sant

Vi drikker stadig mer alkohol i gråsonen mellom arbeidstid

og fritid.

LES OGSÅ:

- [helse, sex, samliv](#)
- [Kostholdstips fra hele verden](#)

ASLE HANSEN

Fredag 10.06.2005, 06:31

oppdatert 06:41

Dette går fram av forsker Sverre Nesvågs rykende ferske doktorgradsavhandling «Alkohol kulturer i norsk arbeidsliv», som han disputerer med ved Universitetet i Oslo fredag i neste uke. Gjennom omfattende undersøkelser kan Nesvåg dokumentere at vi drikker stadig mer i jobbsammenheng. Flere utviklingstrekk i arbeidslivet underbygger dette: Økt reisevirksomhet. Utenlandske ansatte med andre normer og vaner. Mer representasjon gjennom tettere forretningssamarbeid. Utvisking av grensene mellom hva som er arbeid og hva som er fritid gjennom mer fleksitid. Større variasjon i arbeidstidsordninger og mer arbeid utført utenfor det faste arbeidsstedet. Flere sosiale anledninger knyttet til kurs, seminar, temautvikling og både formelle og uformelle fester og sammenkomster.

... OG SÅ SVINGER VI
og heller ikke siste gang
Mortensen annonsebladværing samles
noen øl. Det synes f.v. Anne-Marte Bye
Skas, Bjørn Magnussen, Gry Fjellstad o
Åsli bare er hyggelig.
Foto: Jon Terje Hellgren Hansen

Forsker Sverre Nesvåg
uttaler seg til Dagbladet:

Jobb + alkohol = sant

**"Vi drikker stadig mer
alkohol i gråsonen mellom
arbeidstid og fritid"**

Bruk av alkohol og andre rusmidler blant norske arbeidstakere

- **Lie og Nesvåg (2001):**
  - **95%** hadde drukket alkohol i løpet av det siste året
  - **61%** hadde drukket alkohol en eller flere ganger i løpet av siste 2 uker
  - **43%** av totalforbruket av alkohol siste 2 uker forekom i arbeidsrelaterte situasjoner
  - **Illegale rusmidler: 2,7%** i løpet av siste 12 mnd
  - **Vanedannende legemidler: 1-2%** siste 12 mnd

Spørreskjema vs. spyttprøve

- Pilotundersøkelse blant 526 arbeidstakere, 82% SVAR (Gjerde & Moan, 2010)

	Spørreskjema	Spørreskjema og/eller spyttprøver
Drukke alkohol siste 24 timer	21,0% (N=109)	21,7% (N=114)
Drukke 4 eller flere alkoholenheter siste 24 timer	1,9% (N=10)	3,4% (N=18)
Brukt sløvende medisiner siste 48 timer	4,2% (N=22)	5,1% (N=27)
Brukt illegale stoffer siste 48 timer	0,4%	1,7%

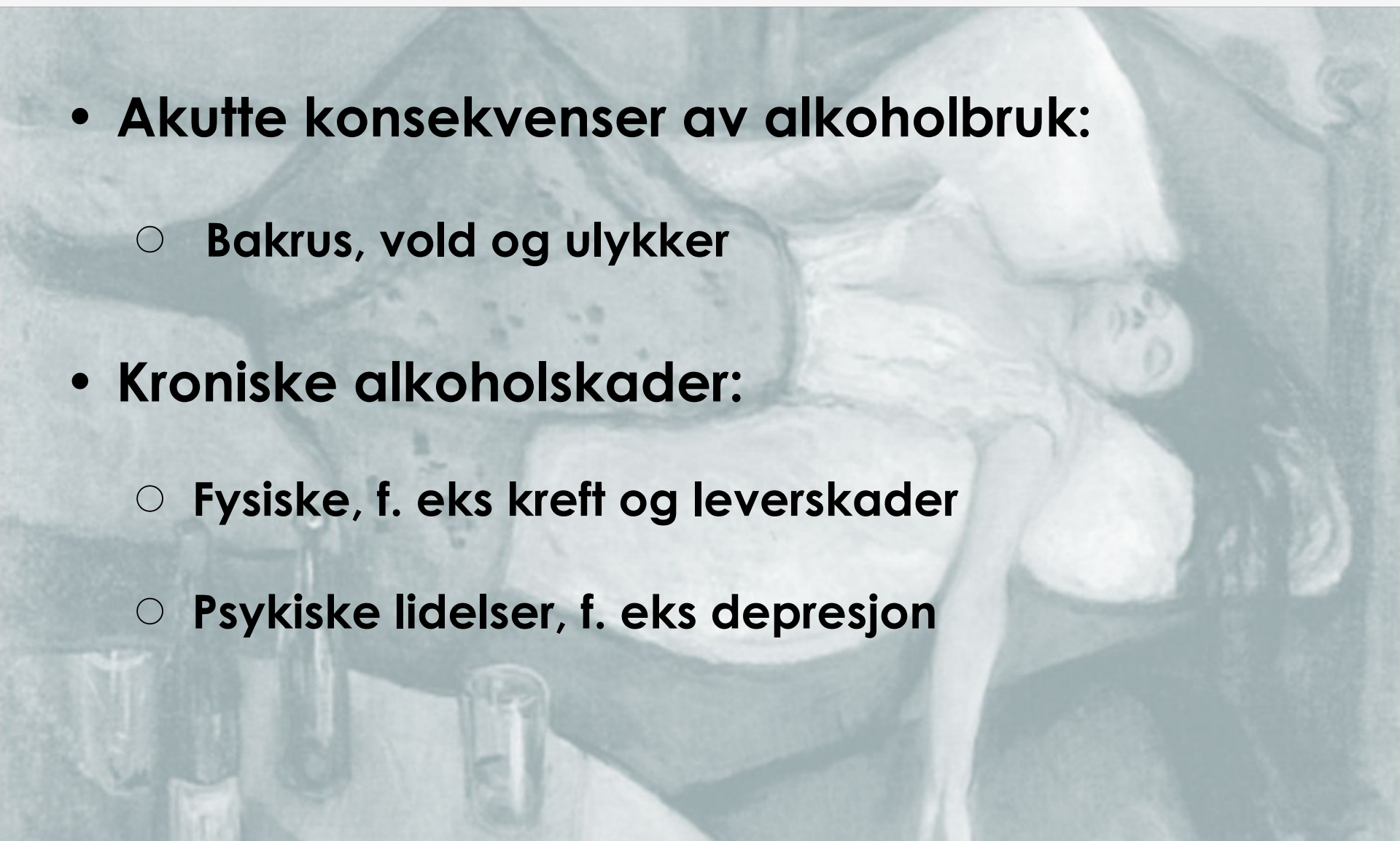
Konsekvenser av alkoholbruk for arbeidslivet

Alkoholbruk og sykefravær

- **Akutte konsekvenser av alkoholbruk:**
  - Bakrus, vold og ulykker
- **Kroniske alkoholskader:**
  - Fysiske, f. eks kreft og leverskader
  - Psykiske lidelser, f. eks depresjon

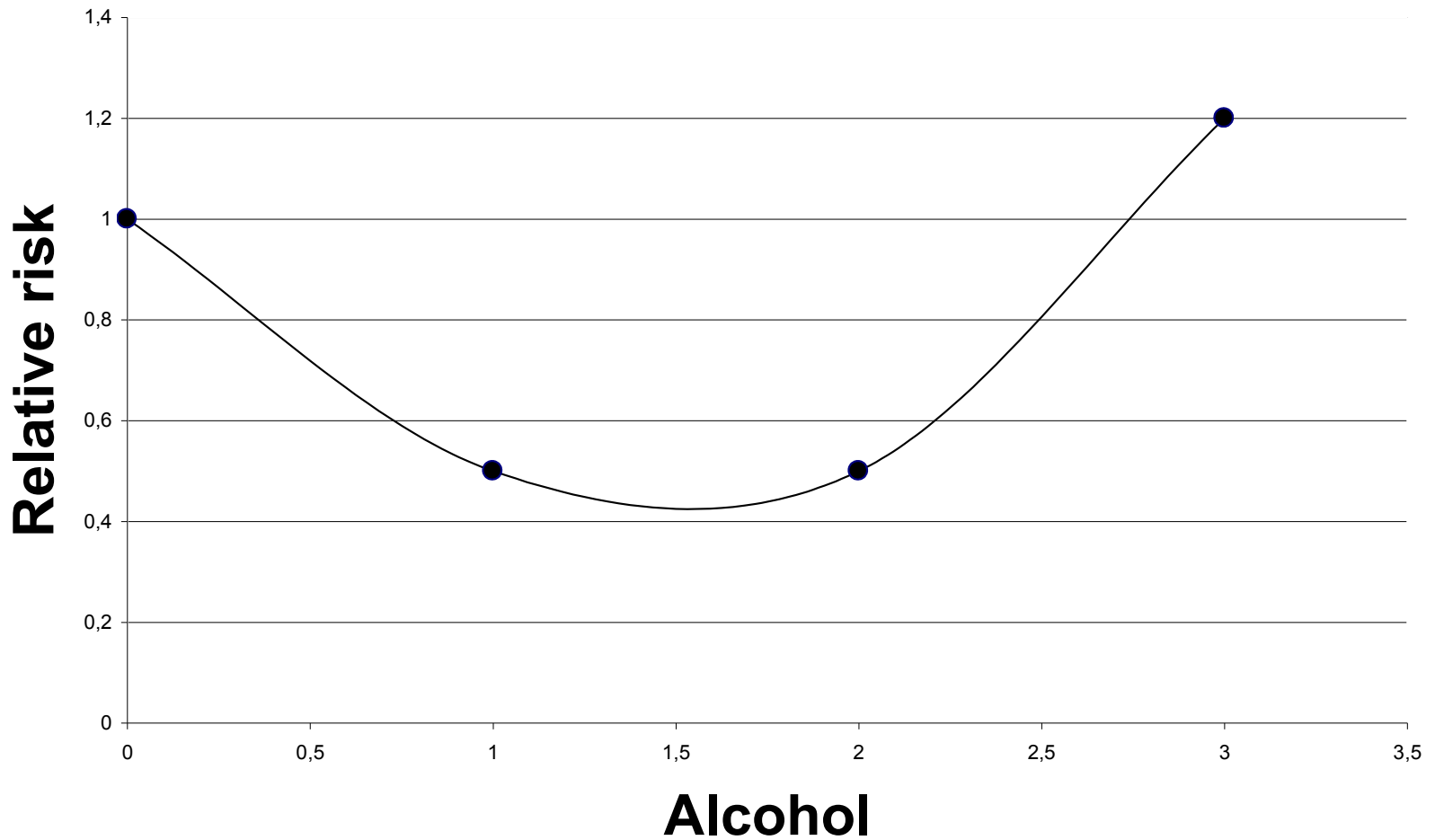

Hvor stor andel av fraværet kan tilskrives alkoholbruk?

- **Undersøkelse blant norske arbeidstakere, 16-67 år (Grimsmo & Rossow, 1997):**
  - 1,5-2% av det totale sykefraværet
  - 14-19% av det samlede korttidsfraværet (1-3 dager)
  - 44-59% av endagsfraværet
- **Undersøkelse blant norske arbeidstakere, 25-28 år (Hammer, 1999):**
  - 34% av endagsfraværet

Hvem er borte fra jobb på grunn av alkoholbruk?

Fører en økning i alkoholkonsumet i befolkningen til en økning i sykefraværet?

- **Bruk av aggregerte data på befolkningsnivå: tidsserieanalyse**
- **Unngår seleksjonseffekter**
- **Gir svar på spørsmålet:**
  - *Fører en økning i alkoholkonsumet til en økning i sykefraværet?*

Alkoholbruk og det samlede sykefraværet

Norström og Moan (2009)

- **Sammenheng mellom utvikling av alkohol-konsum og sykefravær i Norge fra 1957-2001**
- **Sykefravær: prosentvis fravær av alle arbeidsdager** (Kilde: NHO, kun data fra manuelle arbeidere)
- **Alkoholkonsum: salg av alkohol (liter ren alkohol) for de som var 15 år og eldre – samlet og spesifikt for øl, vin og brennevin** (Kilde: SSB)
- **Det ble kontrollert for arbeidsledighet** (Kilde: SSB)

Resultater

- Økning i konsumet på 1 liter ren alkohol per innbygger førte til 13% økning i sykefraværet blant menn ($p < .05$)
- Ingen signifikant sammenheng mellom alkohol-konsum og sykefravær for kvinner
  - *Kvinner drikker mindre, drikker seg sjeldnere beruset og drikker mindre sprit enn menn*
- Kun økning i forbruk av brennevin, ikke øl og vin, som hadde innvirkning på sykefraværet blant menn

Alkoholkonsum og yteevne på jobb

- **Internasjonal forskning** (Moore m fl., 2000)
  - **Mest fremtredende blant 'problemdrikkere'**
- **Synovate MMI (2006): 2000 nordmenn over 20 år**
  - **40%** hadde hatt problemer med å fungere på jobben fordi de var i bakrus
  - **50%** av yrkesaktive menn mot **33%** av kvinnene
  - **Mest utbredt blant 20-29 åringer (56%)**

Arbeidsrelaterte ulykker som følge alkoholbruk

- **1977: Alkohol involvert i 5-10% av arbeidsulykkene i Norge** (Reigstad, 1977)
  - Div. sikkerhetstiltak: Kraftig nedgang i andel arbeidsulykker i forhold til det totale antallet ulykker i Norge
- **Internasjonal forskning** (Rossow, Pernanen & Rehm, 2001):
  - Alkohol involvert i 2-22% av ulykkene
  - Ansatte med definerte alkoholproblemer har en forhøyet risiko for å bli utsatt for arbeidsulykker

Hva koster alkoholbruk for arbeidslivet?

- Gjelsvik (2004): årlige samfunnsmessige kostnader 18 milliarder kroner - 70% av kostnadene knyttet til arbeidslivet

Alkoholrelaterte utgifter for arbeidslivet	1. estimat	2. estimat
Sykefravær	1 532	1 750
Reduksjon i kvalitet	8 716	8 716
Arbeidsledighet	930	930
For tidlig død	339	1 074
Totale kostnader	11 517	12 470

Kostnader angitt i mill. kr

Konklusjoner

- **Alkoholbruk fører til langtids sykefravær og forårsaker en stor andel av korttidsfraværet i norsk arbeidsliv**
- **Relativt mange norske arbeidstakere har problemer med å utføre arbeidsoppgaver pga. bakrus**
- **Alkoholbruk fører til store utgifter for arbeidslivet**
- **Økt alkoholforbruk i gråsonen mellom arbeid og fritid – hva er konsekvensene?**